

"מה זאת פסח? חג האביב, חג החירות, יום ההולדת של עם ישראל, חג העצמאות הראשון, ראש השנה הקדום, חג המצות, חג הפסח(קורבן) חג הגאולה וגם... חג החינוך.
את כל אלה נציין ונחגוג הערב. מטרת הערב- לספר ביציאת מצרים. ואיך מספרים?
"לפי דעתו של בן, אביו מלמדו" (פסחים, י, ד) כלומר בהתאם לרמת הידיעות של כל אחד.
חכמנו ידעו שחוויה חינוכית קשורה בשיח ער הכולל שאלות ולכן שילבו בהגדה שאלות
ואמירות כלליות –ולא צירפו נוסח שלהם לסיפור יציאת מצרים!

ברוכים הבאים לליל הסדר !

ארבעה חלקים בליל הסדר :

- א- הקידוש (זו האבחנה), ההכנות והרגעת הבטן לחלק הארוך של הערב (קדש ורחץ, כרפס)
- ב- שלב המגיד שבו מספרים ביציאת מצרים (יחץ + מגיד)
- ג- שלב הסעודה המתקדמת (רחצה, מוציא מצה, מרור כורד, שולחן עורך, צפון ברך)
- ד- שלב פרקי ההלל – שירים ושיחה למתקדמים (הלל, נרצה) .

ליל הסדר שלפניכם הינו ליל סדר ישראלי הערוך למהדרין במתכונת: **כזה ראה וחדש!**
במהלך הסדר כל אחת ואחד צריכים
להקפיד על מספר דברים :

1. לשבת בנוח (מסובין)
2. לאכול כל הזמן "כרפס"
(ביוונית מירקות הארץ)
אך לא להתמלא לגמרי לפני
המנה העיקרית...
3. לשתות יין (יש לפחות 4 כוסות
אז לאט והרבה)
4. לחשוב על שאלות טובות
5. להקשיב להנחיות עורך ליל
הסדר
6. לשיר מכל הלב (אפשר כבר
לפתוח בשירי חימום...).

חג שמח!

קִדְשׁ וְרַחֲמֵךְ

הַיּוֹם, אַתֶּם יִצְאִים, בְּחֹדֶשׁ, הָאָבִיב
(שמות יג 4)

כִּי-הִנֵּה הִסְתּוּ עָבַר הַגֶּשֶׁם חֲלָף הִלָּךְ לוֹ. הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזְמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר
נִשְׁמַע בָּאֶרֶצְנוּ. הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פָּגִיָּה וְהַגִּפְנִים סָמְדָר נִתְּנוּ רֵיחַ
(שיר השירים, ב)

כוס ראשונה

כוס נישא לשנת תבואה חדשה, לברכת שמים ולתנובת הארץ בפתח חג החירות

כֶּרֶפֶס

(מהדרין: לאכול ירקות ירוקים, אפשר טבולים במלח.. תפוז, א, ובקינור - מתאבנים)
ביוונית כרפוס = פירות הארץ. הסימפוזיון היווני עשה גיור למען נפליג בסיפור יציאת מצרים. הכרפוס
נועד להכין את בטנו ל"מגיד" הארוך - כך לדעת הרמב"ם וגם כפי שניתן להבין מהתוספתא פסחים י,ה)
לשבת מסובין -

אפילו עני שבישראל, לא יאכל עד שיסב; לא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין,
ואפילו מן התמחוי (פסחים י, א)

שמחה רבה, שמחה רבה, אביב הגיע, פסח בא!

תפרו, תפרו, תפרו לי בגד עם כיסים. מילאו, מילאו, מילאו כיסי באגוזים.

שמחה רבה...

שאל שאל, שאל שאל ארבע קושיות שמה, שמה אשתה ארבע כוסות.

שמחה רבה...

וכוס גדולה, וכוס גדולה אימי תביא לאליה לאליה הנביא.

(מילים: יפה בלהה. לחן: ידידיה אדמון)

יחז

מהדרין: בעל הבית יבצע את המצה האמצעית לשתיים ומצפין את החצי הגדול לאפיקומן. את הערב הזה נסיים רק כשעורך הסדר יאכל את החצי השני של המצה (האפיקומן) יחזור לשולחן. כל עוד הוא על השולחן אין טעם לחפש אותו. מתישהו הוא ייעלם. ומי ששייב אותו – הוא בעל האפיקומן. [מקור השם אפיקומן ביוונית: אפי= אחרי קומון = תהלוכה (שאחרי סעודת הסימפוזיון. הויכוח בין החכמים על משמעות השם נמצא בתלמוד בבלי מסכת פסחים קיט).]

שואל:

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויילל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הקא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין. תרגום: זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים. כל רעב יבוא ויאכל, כל נצרך יבוא ויפסח. השנה כאן, לשנה הבאה בארץ ישראל. השנה עבדים לשנה הבאה בני חורין. הסימפוזיון היהודי כולל את כולם - גם עניים! בגלות קיוו שאולי בשנה הבאה יקיימו את הסדר בארץ ישראל. מה זה להיות עני? האם מישהו יכול לספר סיפור על עוני?

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה – הלילה הזה – פולו מצה!

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, – הלילה הזה מרור!

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, – הלילה הזה שתי פעמים!

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, – הלילה הזה פלנו מסבין!

"מה נשתנה" במקור: "מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל. אם אין דעת בבן--אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות: שבכל הלילות, אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת; והלילה הזה, שתי פעמים. שבכל הלילות, אנו אוכלין חמץ ומצה; והלילה הזה, כולו מצה. שבכל הלילות, אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל; והלילה הזה, כולו צלי." (משנה, מסכת פסחים י, ד).

מגיד

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ, בַּיּוֹם הַהוּא (שמות יב)

"וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ", יכול מראש החודש ? תלמוד לומר "ביום ההוא". אי "ביום ההוא", יכול מבעוד יום ? -- תלמוד לומר "בעבור זה", לא אמרתי, אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך.

(אז מתי רצוי לספר ביציאת מצרים ?)

וְאָפִילוּ כָּלֵנוּ חֻכְמִים כָּלֵנוּ נְבוֹנִים כָּלֵנוּ זִקְנִים כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצֹּהַר עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיציאת מצרים.
וְכָל הַמִּרְבֵּה לְסַפֵּר בִּיציאת מצרים הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח.

מהדרין: ובשולחן ערוך (או"ח תעד, ז) מוזכרת ההלכה, שאפילו עורך אדם סדר לבדו, הוא חייב לספר לעצמו על יציאת מצרים! ברור אם כן שאין מאריכים ב"סיפור יציאת מצרים" רק בשביל הילדים, אלא בשבילנו.

מִתַּחֲלָה עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר:

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-כָּל-הָעָם כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תָּרַח אָבִי אֲבִירָה וְאָבִי נַחוֹר וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאָקַח אֶת-אֲבִיכֶם אֶת-אֲבִירָה מֵעֶבֶר הַנָּהָר וְאֹלֶךְ אֹתוֹ בְּכָל-אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַרְבַּ (וְאַרְבֵּה) אֶת-זָרְעוֹ וְאֶתְּנוּ לוֹ אֶת-יִצְחָק. וְאֶתְּנוּ לְיִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב וְאֶת-עֵשָׂו וְאֶתְּנוּ לְעֵשָׂו אֶת-הָר שֶׁעִיר לְרִשְׁתָּהּ אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם.

(יהושע כד - האם גם אברהם היה עובד עבודה זרה? מה היא עבודה זרה ומה רע בה?)

כוס שנייה

**נברך על הגפן ועל פרי הגפן ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שניתנה
לאבותינו ליהנות מפירותיה ולשבוע מטובה. אמן.**

עֲבָדִים - בְּרֵי סַחְרֹף

על נהר אספירין ישבנו	כי כולנו עבדים אפילו	חלונות ראוהו יפים פה
במקומות המוכרים	שיש לנו כזה כאילו	זה הכל למכירה
לא שומעים לא רואים	פוחחים פה גדול	גם אנחנו תלויים
כאילו אנחנו אוויר	ומחכים לעונג הבא	עם פתקי החלפה
עוד מעט יגמר הסרט	כולנו מכורים של מישהו	אז מה נעשה עם הכעס הזה
בקרוב המציאות	שמבקש עכשיו תרגישו	מה יהיה עם הקנאה
התמונה מטושטשת	פוחחים פה גדול	כולם רוצים להיות חופשיים
והצליל לא ברור	ומחכים למנה הבאה	אבל ממה אלוהים ממה

כמה סוגים או אפשרויות של עבדות יש בחיים?

בְּמַתִּי מֵעֵט יִרְדּוּ אֲבוֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַיְהִיו שֵׁם לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוֹם.

וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחִיו, וְכָל הַדּוֹר הַהוּא. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ--
בְּמָאד מָאד; וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ, אֹתָם. וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ, עַל-מִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא-יָדַע,
אֶת-יוֹסֵף. וַיֹּאמֶר, אֶל-עַמּוֹ: הִנֵּה, עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל--רַב וְעָצוֹם, מִמֶּנּוּ. הֲבֵה
נִתְחַכְמָה, לוֹ: פֶּן-יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ,
וְנִלְחַם-בָּנוּ, וְעָלָה מֶן-הָאָרֶץ. וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים, לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסַבְלָתָם; וַיִּבְנוּ
עָרֵי מִסְכָּנוֹת, לַפְּרָעָה--אֶת-פַּתֹּם, וְאֶת-רַעַמְסֵס. (שמות א)

פיתום מזוהה עם תל אל-רתבה ופירוש שמה "בית אל השמש אתם". ורעמסס היא ככל הנראה היישוב הקדום קנטיר במצרים. שתיהן נבנו בתקופת רעמסס השני. בקנטיר נמצא גם פפירוס ובו כתוב "חלק דגן לחיילים ולעפירו הסוחבים אבנים [לבניין] מקדש רעמסס". האם קיימת עבדות גם כיום? לפי הראייה (קוק) עבדות היא גם רוחנית

אַרְמִי אֲבָד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרִימָה וַיִּגְרֶשׁ שָׁם בְּמַתִּי מֵעֵט וַיְהִי-שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרֹב. וַיִּרְעוּ אֶתְנוּ הַמִּצְרִיִּם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה.
(דברים כו. הפרק דן בחג הביכורים)

עֲבָדִים הָיִינוּ

לַפְרָעָה בַּמִּצְרַיִם - עֲתָה בְּנֵי חוּרִין

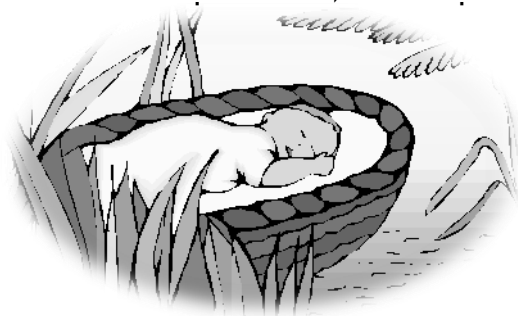

**וַיֵּצֵא פְרָעָה, לְכָל-
תַּשְׁלִיכָהוּ, וְכָל-הַבֵּת,
בֵּת-לְוִי. וַתֵּהָר
וַתַּצְפִּנְהוּ שְׁלֹשָׁה
תַּבַּת גִּמָּא, וַתַּחמְרָה
וַתִּשָּׂם בְּסוּף עַל-שִׁפְת
יַעֲשֶׂה לוֹ. וַתֵּרֶד בֵּת-**

**עֲמוּ לֵאמֹר: כָּל-הַבֵּן הַיְלֹוד, הַיָּאָרָה
תַּחֲיוֹן. וַיִּלְדֵּךְ אִישׁ, מִבֵּית לְוִי; וַיִּקַּח, אֶת-
הָאִשָּׁה, וַתֵּלֶד בֶּן; וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי-טוֹב הוּא,
יָרְחִים. וְלֹא-יִכָּלֶה עוֹד, הַצִּפְיִנוּ, וַתִּקַּח-לוֹ
בַּחֲמֹר וּבִזְזָת; וַתִּשָּׂם בָּהּ אֶת-הַיֶּלֶד,
הַיָּאָר. וַתַּתְּצֵב אֹחֲתוֹ, מֵרַחֵק, לְדַעָה, מֶה-
פְּרָעָה לָרַחֵץ עַל-הַיָּאָר, וַנַּעֲרֹתֶיהָ הִלְכֹת עַל-
יַד הַיָּאָר; וַתֵּרָא אֶת-הַתַּבָּה בַּתוֹךְ הַסּוּף, וַתִּשְׁלַח אֶת-אִמָּתָהּ וַתִּקְחָהּ. וַתִּפְתַּח
וַתֵּרָאֶהוּ אֶת-הַיֶּלֶד, וְהִנֵּה-נֶעַר בֶּכֶה; וַתַּחֲמַל עָלָיו--וַתֹּאמֶר, מִיֶּלְדֵי הָעִבְרִיִּם
זֶה...וַיְהִי-לָהּ, לְבֵן; וַתִּקְרָא שְׁמוֹ, מֹשֶׁה, וַתֹּאמֶר, כִּי מִן-הַמַּיִם מָשִׁיתֶהוּ...**

דומם שטה/ מילים: קדיש יהודה לייב סילמן

**דוּמָם שְׁטָה תַּבָּה קִטְנָה
עַל הַיָּאָר הַזֶּךְ,
וּבַתַּבָּה מֹשֶׁה הַקָּטָן,
יֶלֶד יָפָה רֵךְ.**

**וּמִלְמַעְלָה זֶהָר תַּכְלֶת
וּמִלְמָטָה יָאָר
וְהַשָּׁמַשׁ בְּשָׁמַיִם
שׁוֹפְכָה הַרְבֵּה אוֹר.**

**הַס, הַגָּלִים הַשׁוֹכְבִּים,
מֹשֶׁה הַקָּטָן שָׁט.
לֹא יִטְבַּע, חֵיהָ יַחֲיָה
יֶלֶד זֶה הַקָּטָן.**

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם, וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אָחִיו, וַיֵּרָא, בְּסִבְלָתָם;

וּמֹשֶׁה, הָיָה רֹעֶה אֶת-צֹאן יִתְרוֹ
חֹתָנוֹ--כֹּהֵן מִדְיָן; וַיֵּרָא, וַהֲנֶה
הַסֵּנֶה בְּעֵר בָּאֵשׁ, וַהֲסֵנֶה, אֵינָנו
אָכַל. וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ
הַסֵּנֶה, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה--וַיֹּאמֶר
הַנָּנִי. וַיֹּאמֶר יְהוָה, רְאֵה רְאִיתִי
אֶת-עֲנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם; וְאֶת-

צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו, כִּי יִדְעֹתִי אֶת-מַכָּאֲבָיו. וְאַחֵר, בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן,
וַיֹּאמְרוּ, אֶל-פַּרְעֹה: שְׁלַח אֶת-עַמִּי!
וַיִּכְבֹּד לֵב פַּרְעֹה, וְלֹא שְׁלַח אֶת-הָעָם. ...

Go Down, Moses (Let My People Go)

The Lord, by Moses, to Pharaoh said:

Oh! let my people go.

If not, I'll smite your first-born dead—

Oh! let my people go.

Oh! go down, Moses,

Away down to Egypt's land,

And tell King Pharaoh

To let my people go.

[שיר עבדים אפרו אמריקאים]

אלו עשר מכות שלקו במצרים:

דם צפרדע

כנים ערוב

דבר שחין

ברד ארבה

חשך מכת בכורות

רבי יהודה היה נותן בהם סמנים: דצ"ד עד"ש באח"ב. (ספרי דברים פיסקא שא'). הרבי מסלונים פירש כי ר' יהודה חילקן לקבוצות: על האדמה, במהלכים על פני האדמה, ובשמים מעל האדמה. יש הרואים במכות פריעת סדר הבריאה של בראשית א. אפשר למצוא שתי גרסאות אחרות (מוקדמות ?) של המכות ובהן 7 מכות: תהילים ע"ח וק"ה. מה מטרת המכות? (ראו פירוט בחלק ה"הללי")

אפשר להציג בפנטומימה מכות שונות – והיושבים סביב השולחן יתאמצו לזהות ...

וַיִּקָּם פַּרְעֹה לַיְלָה, הוּא וְכָל-עַבְדָּיו וְכָל-מִצְרַיִם, וַתְּהִי צָעָקָה גְדֹלָה, בְּמִצְרַיִם:
כִּי-אֵין בַּיִת, אֲשֶׁר אֵין-שָׁם מֵת. וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה, וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי--גַּם-אֲתֶם, גַּם-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיְהִי, מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְאַרְבַּע מֵאוֹת, שָׁנָה; וַיְהִי, בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה, יֵצְאוּ כָל-צְבָאוֹתָם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - לַיַּל שְׁמֵרַיִם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָם.

אִזּוּ יָשִׁיר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת, לַיהוָה, וַיֹּאמְרוּ, לֵאמֹר:
אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-גָאֵה גָאֵה, סוּס וָרֶכֶב וְרָמָה בָּיָם. .. מִרְכַּבַּת פַּרְעֹה וַחֲיִלּוֹ, יָרָה בָּיָם; וּמִבְּחַר שְׁלֹשָׁיו, טַבְּעוּ בָיָם-סוּף... קָפְאוּ תְהֹמֹת, בָּלֵב-יָם אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג..

שָׁמְעוּ עַמִּים, יַרְגְּזוּן; חֵיל אֲחִז, יִשְׁבִּי פִלְשֶׁת. אִזּוּ נִבְהָלוּ, אֱלוֹפֵי אֲדוֹם, אֵילֵי מוֹאָב, יֶאֱחִזּמוּ רָעַד; נִמְגּוּ כָל יֹשְׁבֵי כְנָעַן. תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחַד... כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בָּרֶכֶבוֹ וּבְכַפְּרָשָׁיו, בָּיָם, וַיִּשָּׁב יְהוָה עֲלֵהֶם, אֶת-מֵי הַיָּם; וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֶשֶׁת, בְּתוֹךְ הַיָּם. [מי הם הנבהלים פה? מאיזו תקופה?]

**בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֵעָז, הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁוֹ, יִשְׂרָאֵל
מִמְשָׁלוֹתָיו. הֵיָם רָאָה וַיָּנֹס, הִיְרָדֹן יָסַב לְאַחֹר. הֶהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבְעוֹת -
כְּבָנֵי צֶאֱן. מָה לָּךְ הֵיָם כִּי תִנוֹס, הִיְרָדֹן - תִּסָּב לְאַחֹר, הֶהָרִים - תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים,
גְּבְעוֹת - כְּבָנֵי צֶאֱן**

**בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חִיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאָמַר:
וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ, בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: בַּעֲבוּר זֶה, עָשָׂה יְהוָה לִי, בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.**

מהדרין : במה אנחנו משועבדים היום? איך אנחנו יוצאים ממצרים?

[רעבים? .. הברכות בעוד דף אחד עשויות להשתלב כמנות בתוך הסעודה – לכן אפשר להתחיל לערוך את השולחן
למצב ארוחה של ממש... לשיקולכם : למשל "מוציא מצה" יכול להיות כבר עם "קניידלך..." העשויים מצה.
מעדיפים לחכות? קחו בחשבון שאחרי ברכות המצה, המרור והביצה אולי לא יישארו לכם ילדים רעבים. .. ובכל
מקרה שכוה מומלץ לשלב את "מרור כורך" כטקס פתיחת הסעודה...]

כְּנָגֵד אַרְבַּעַה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה.

אַחַד חֲכָם, וְאַחַד רָשָׁע, וְאַחַד תָּם, וְאַחַד שָׂאִינוּ יוֹדַע לְשֹׂאוֹל.

חכמים

חֲכָם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים
אֲשֶׁר צִוָּה יי אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם? וְאִם אֵתָּה אָמַר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח: אֵין מִפְּטִירִין
אַחֲרֵי הַפֶּסַח אֶפִּיקוֹמֵן.

רשעים

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם? לָכֶם - וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת
עַצְמוֹ מִן הַכֶּלֶל כְּפָר בְּעֶקֶר. וְאִם אֵתָּה הִקְהֵה אֶת שְׁנֵי וְאָמַר לוֹ: בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי
לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי - וְלֹא לוֹ. אֵילוּ הִיָּה שָׁם, לֹא הִיָּה נִגָּאֵל.

תמים

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה זֹאת? וְאִם אֵתָּה אֱלִינוּ: בְּחֻזֶּק יָד הוֹצִיאָנוּ יי מִמִּצְרָיִם,
מִבֵּית עֲבָדִים.

שאינו יודע לשאול

וְשָׂאִינוּ יוֹדַע לְשֹׂאוֹל - אֵת פֶּתַח לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר,
בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם.

ארבעת הבנים הם מדריך התמצאות פשטני להתייחסויות שונות של ילדים עם המלצות לפעולה. המוטיב
עבר גלגולים רבים ויש שמוצאים את מקורו במצרים העתיקה – שם תוארו ארבעת הבנים בפסלים
(המוצגים כיום במוזיאון הבריטי). ה"חכם" שלנו לומד שלא יוצאים להשתולל בתהלוכה אחרי הפסח.

מוציא, מצה

הוראות המהדרין : יקח המצות בסדר שהניחן, הפרוסה בין שתי השלמות, ויאחז שלשתן בידו ויברך "המוציא" בכוונה על העליונה ו"על אכילת מצה" בכוונה על הפרוסה. אחר כך יבצע כזית מן העליונה השלמה וכזית שני מן הפרוסה ויטבלם במלח, ויאכל בהסבה שני הזיתים

**רִבֵּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה אוֹמֵר: כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֱלוֹ
בְּפִסָּח, לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלוֹ הֵן: פִּסָּח, מִצָּה, וּמָרֹר.**

**פִּסָּח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְנֵן שְׁפִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קִיָּם,
עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפִּסָּח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בִּתְּי
אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, [אוֹכְלִים "זְרוּע"]**

**מִצָּה זֶה שֶׁאֵנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שְׁלֹא הִסְפִּיק
בְּצִקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מִלֶּךְ מַלְכֵי
הַמִּלְכִּים, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְאָלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפֹּה אֶת
הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גֵרְשׁוֹ
מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִכָּלוּ לְהִתְמַהֵמֶה, וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.**

**מָרֹר זֶה שֶׁאֵנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁמָּרְרוּ
הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּמָּרְרוּ אֶת
חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בַּחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בְּשׂוֹדָה אֶת כָּל עַבְדֹתָם אֲשֶׁר
עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ.**

הַלְלוּיָה --- שמרית אור/ קובי אשרת

הַלְלוּיָה לְעוֹלָם,	הַלְלוּיָה עִם הַשִּׁיר,	הַלְלוּיָה לְעוֹלָם	הַלְלוּיָה עַל הַכֹּל
הַלְלוּיָה יִשְׁרָאוֹל כּוֹלָם	הַלְלוּיָה עַל יוֹם שְׁמַאִיר	הַלְלוּיָה יִשְׁרָאוֹל כּוֹלָם	הַלְלוּ עַל מַחֲר וְאַתְמוֹל
בְּמִלָּה אַחַת בּוֹדְדָה	הַלְלוּיָה עַל מָה שֶׁהִיָּה,	וְהַעֲנִבִּים הַגְּדוֹלִים	הַלְלוּיָה, וְתִנּוּ יָד בְּיָד
הַלְלוּ מִלָּא בַּהֲמוֹן תּוֹדָה	וְמָה שְׁעוֹד לֹא הִיָּה -	יְהִדְהוּ בַּהֲמוֹן צִלִּיל	וְשִׁירָו מִלֵּב אֶחָד -
וְהוֹלָם גַּם הוּא - אִיזָה	הַלְלוּיָה.	וְאַתְנוּ הֵם יֹאמְרוּ,	הַלְלוּיָה.
עוֹלָם נִפְלָא.		הַלְלוּיָה.	

מָרֹר פּוֹרֵךְ

הוראות מהדרין: כל אחד מהמסבים לוקח פזית מרור ומטבלו בחרוסת, חוזר ומנער החרוסת, מברך ואוכל בלי הסבה. **כורך**: כל אחד מהמסבים לוקח פזית מן המצה השלישית עם פזית מרור וכורכם יחד, אוכלים בהסבה ובלי ברכה. לפני אכלו אומר. זכר למקדש כהלל. כן עשה הלל בזמן שבית המקדש הזה קיים: הזה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד, לקיים מה שנאמר: על מצות ומררים לאכלהו. (במדבר ט)

מה הוא המרור? מדוע דווקא חסה? .. חז"ל המליצו על 'חזרת' שהיא היא החסה, אלא שבעבר הייתה החסה מרירה מאוד – לפני שעברו לגדל זנים מתוקים. "כורך" מזכיר את הסנדביץ'.. ומניין השם סנדביץ' ?

שִׁלְחוֹן עוֹרֵךְ

ביצה על שום מה? (אוכלים ביצה – וניגשים לארוחה... אם מישהו נותר בכלל רעב.)

ביצה היא כנגד (=סמל) קורבן חגיגה שהיו מקריבים בנוסף לקורבן הפסח. רק במקרים אחדים- כמפורט במשנה, פסחים ו, ג)

וסעודת הפסח - כנגד קרבן הפסח.

אוכלים ושותים

בתיאבון!! לבריאות.

צפון בָּרָךְ

מוֹזְגִין כּוֹס שְׁלִישִׁית (עם המצא האפיקומן)

כוס נישא לקיבוץ גלויות ולשלום ישראל:

יהי-שלום בחילנו שלווה באהלינו – לחיים ולשלום!

(מתוך ההגדה בנוסח ישראלי-קיבוצי, מאת אריה בן גוריון. מבוסס על תהלים קכ"ב)

אין מפטירין לאחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתן, יאכלו; וכולן, לא יאכלו.

רבי יוסי אומר, נתנמנמו, יאכלו; נרדמו, לא יאכלו. (פסחים י, ח)

(כאן האפיקומן הוא סוג מזון ולא תהלוכה)

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים וְרִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה.

(שמות יב)

האם זו המצווה הראשונה שנצטוו בני ישראל? כך גורסים חכמים. אך רמב"ם חושב אחרת:

הציווי הראשון שניתן אחרי יציאת מצרים הוא מה שצונו במרה, והוא מה שאמר לנו שם: אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך [והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת את כל חֻקָיו] (שמות ט"ו, 26); שם שם לו חֹק ומשפט [ושם נִסָּהוּ] (שם, שם, 25). ובאה המסורת הנכונה: שבת ודינין במרה אֶפְקֹד (כבלי, שבת פ"ז). והנה החוק המדובר כאן הוא השבת, והמשפט הם הדינין, שהם ביטול העֶשֶׂק בין הבריות. וזאת היא הכוונה הראשונה. (מורה נבוכים חלק ג, ל"ב).

אחר גמר הסעדה לוקח כל אחד מהמסבים כזית מהמִצָּה שהיתה צפונה

לאפיקומן

ואוכל ממנה כזית בהסבה. וצריך לאכלה קדם חצות הלילה.

שִׁיר, הַמַּעֲלוֹת: בְּשׁוֹב יְהוָה, אֶת-שִׁיבַת צִיּוֹן-- הֵינּוּ, כְּחֻלְמִים.

אֲזַי מִלֵּא שְׁחוֹק, פִּינוּ-- וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה: אֲזַי, יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם--

הַגִּדִיל יְהוָה, לַעֲשׂוֹת עִם-אֱלֹהֵי. הַגִּדִיל יְהוָה, לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ-- הֵינּוּ שְׂמִיחִים. שׁוֹבָה

יְהוָה, אֶת-שְׁבוֹתָנוּ (שְׁבִיתָנוּ)-- כְּאֶפְיָקִים בְּנֶגֶב. הַזֵּרְעִים בְּדִמְעָה-- בְּרִנָּה יִקְצְרוּ.

הַלֹּחַד יִלֵּךְ, וּבִכָּה-- נִשָּׂא מִשָּׁךְ-הַזֵּרַע: בֹּא-יְבֹא בְרִנָּה-- נִשָּׂא, אֶלְמִתָּיו. (תהלים קכו)

מזגו לו כוס שליש, בירך על מזונו; רביעי, גומר עליו את הלל ואומר עליו ברכת השיר. בין הכוסות האלו--

אם רצה לשתות, ישתה; בין שליש לרביעי, לא ישתה. (פסחים י' ז)

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ? אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ: אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ.

שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ? שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ.

שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ? שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ? אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ: אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ? חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

שֵׁשָׁה מִי יוֹדֵעַ? שֵׁשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ? שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ: שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ? שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

תְּשַׁעָה מִי יוֹדֵעַ? תְּשַׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ: תְּשַׁעָה יָרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

עֶשְׂרֵה מִי יוֹדֵעַ? עֶשְׂרֵה אֲנִי יוֹדֵעַ: עֶשְׂרֵה דְּבָרִים, תְּשַׁעָה יָרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

אֶחָד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ? אֶחָד עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרֵה דְּבָרִים, תְּשַׁעָה יָרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

שְׁנַיִם עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ? שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבִטֵּיָא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרֵה דְּבָרִים, תְּשַׁעָה יָרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ? שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מְדִיָּא. שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבִטֵּיָא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרֵה דְּבָרִים, תְּשַׁעָה יָרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי שַׁבָּת, שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֱמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

פיוט נפוץ - מחבר לא ידוע. כפי הנראה לא נכתב בהקשר ישיר לפסח. לראשונה הופיע במסגרת ההגדה של פסח בהגדה מפראג מסוף המאה ה-16 אך בשנים האחרונות התגלה בגניזה הקהירית נוסח מזרחי קדום (הקרוי גם נוסח קוצ'ין) שכפי הנראה היה הבסיס לנוסח המערבי המוכר. משמעותם של המספרים הוא נושא שמעסיק את האנושות משחר ימינו ואכן לפיוט קיימות גם וריאציות רבות בשירי עם אירופאיים. "הדג נחש" אף הם שרים על "מספרים".

הָלֵל, נְרָצָה

וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל-יִשְׂרָאֵל

(ויקרא כה 10)

כוס רביעית – כוס החירות

נרים כוס רביעית לרומם ולהלל את חירות המחשבה וחירות היצירה האנושית. נזכור כי לנו חלק לא מבוטל בכך, שהרי "מאז יציאת מצרים החירות דיברה תמיד במבטא עברי" (היינריך היינה)

וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּכַתֵּב מִכְּתַב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל-הַלָּחַת.

(שמות לב 16)

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי,

שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד

וּבְשִׁבְעַת יָצֵא לְחֶפְשִׁי חָנֹם : (שמות כא)

אל תקרא "חרות" אלא "חירות",

שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק

בתלמוד תורה

אבות ו, ד

מכאן שמו של הספר שכתב אביעזר רביצקי –
חירות על הלוחות.

John Stuart Mill - "על החירות"

מרסל גאושה הציע לראות את האמונות
הטרנסצנדנטיות – כשחרור לקראת הנאורות

בתמונה: פרופ' ישעיהו לייבוביץ

האמנם "עבד ה'" – הוא לבדו חופשי? מה דעתכם?

(לייבוביץ' היה נוהג לצעוק את זה – במקור של ריה"ל)

חופש שאין עמו שוויון אינו אלא שקר (משה הס)

אלֵּינוּ הַנְּבִיא

אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
אִישׁ קָרָא קָנָא קָנָאִי לֵה' בְּתַפְאָרָה	בְּמַהֲרָה יָבוֹא אֱלֵינוּ עִם מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.
אִישׁ רָכַב עַל סוּסֵי אֵשׁ בְּסַעֲרָה	אִישׁ אָשַׁר קָנָא לְשֵׁם הָאֵל
אִישׁ שָׁלַח טַעַם טַעַם מִיָּתֶה וּקְבוּרָה.	אִישׁ בָּשַׁר שְׁלוֹם עַל יָד יְקוֹתִיאֵל
אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אִישׁ גָּשׁ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
אִישׁ תְּשֻׁבִי עַל שְׁמוֹ נִקְרָא	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
תַּצְלִיחֵנוּ עַל יְדוֹ בַּתּוֹרָה	אִישׁ דּוֹרוֹת שָׁנִים עָשָׂר רָאוּ עֵינָיו
תְּשַׁמְיֵעֵנוּ מִפִּי בְּשׁוּרָה טוֹבָה בְּמַהֲרָה	אִישׁ הַנִּקְרָא בְּעַל שַׁעַר בְּסִימָנִיו
תּוֹצִיאֵנוּ מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה.	אִישׁ וְאֶזְרָא עוֹר אֶזְרָא בְּמַתְנָיו.
אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
אִישׁ תְּשֻׁבִי תַצְלִיחֵנוּ מִפִּי אֲרִיּוֹת	אִישׁ זַעַף עַל עוֹבְדֵי חַמְנִים
תְּבַשְׂרֵנוּ בְּשׁוּרוֹת טוֹבוֹת	אִישׁ חֵשׁ וְנִשְׁבַּע מִהֲיוֹת גִּשְׁמֵי מַעֲוִיִּים
תְּשַׁמְחֵנוּ בָּנִים עַל אֲבוֹת	אִישׁ טַל וּמָטָר עָצַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים.
בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת.	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אִישׁ יָצָא לְמִצְוָה לְנַפְשׁוֹ נֹחַת
כְּתוּב: הִנֵּה אֲנִכִּי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא	אִישׁ כָּל־כְּלוֹהוּ הַעוֹרְבִים וְלֹא מֵת לִשְׁחַת
לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:	אִישׁ לְמַעַן נִתְבָּרְכוּ כָּד וְצַפַּחַת.
וְהַשִּׁיב לָב אֲבוֹת עַל בָּנִים וְלָב בָּנִים עַל אֲבוֹתֵם..	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אִישׁ מוֹסְרֵי הַקְּשִׁיבוּ כְּמַהֲרִים
אֲשֶׁרִי מִי שְׁרָאָה פָּנָיו בַּחֲלוּם	אִישׁ נִעְנָה בְּאֵשׁ מִשְׁמֵי גְבוּהִים
אֲשֶׁרִי מִי שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁלוֹם	אִישׁ סָחוּ אַחֲרָיו ה' הוּא הָאֱלֹהִים.
וְהַחֲזִיר לוֹ שְׁלוֹם	אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי
ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם.	אִישׁ עֲתִיד לְהַשְׁתַּלַּח מִשְׁמֵי עֲרָבוֹת
אלֵּינוּ הַנְּבִיא אֱלֹהֵינוּ הַתְּשֻׁבִי אֱלֹהֵינוּ הַגִּלְעָדִי	אִישׁ פֶּקִיד עַל כָּל בְּשׁוּרוֹת טוֹבוֹת
	אִישׁ צִיר נֶאֱמָן לְהַשִּׁיב לָב בָּנִים עַל אֲבוֹת.

זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. הִנֵּה אֲנִכִּי שִׁלַּח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. (מְלָאכִי פֶרֶק ג', מִתּוֹךְ הַהִפְטָרָה - שַׁבַּת הַגָּדוֹל)

ספירת מלאי

מילים: יוסי בנאי לחן: נעמי שמר

עלייה גדולה מאלפיים שנות גולה,
שתי חופשות שנתיות ואחת רגילה.
יום של ניצחון, יום של מפלה,
רגע ביטחון, שלושים ימי מחלה.
טרומפלדור בגליל וקונצ'רטו לחליל
וחצי תריסר אלופים במיל'.
אחד אלוהינו, אלוהינו, אלוהינו
שבשמיים ובארץ.

גאולתו של עם ישראל תבוא
בקול דממה דקה – מתוך
הכפר, בית החרושת, מבית
הספר ומסכום כל המאמצים
שלנו – אם יהיו אמיתיים,
הצניעות והפשטות הן יסודות
האמת.
(חיים ויצמן)

עם אחד עתיק, שני שרים בלי תיק,
הראשון עצוב, השני מצחיק,
ילדות אחת קשה, שנים של התשה
ומי שרוצה עצמאות-בבקשה.
מלחמות חמש, חטיבת חרמ"ש
וחייל אחד משחק שש בש.
אחד אלוהינו, אלוהינו, אלוהינו..

חיילים שלושה עיפים במשלט,
ושבעים ילדים צוחקים במקלט.
שלושה אסירי ציון יצאו לחופשי,
אסיר עולם אחד בחודש השישי.
יום הילד, יום הפרח ויום השנה.
וגבעה עשרים וארבע עדין לא עונה.
אחד אלוהינו, אלוהינו, אלוהינו...

שפוך אהבתך על הגויים אשר ידעוך, ועל ממלכות אשר בשמך קוראים, על
חסדים שהם עושים עם זרע יעקב, ומגינים עלי עמך ישראל מפני אוכליהם.
יזכו לראות בטובת בחירך ולשמוח בשמחת גוייך

מתוך הגדת וורמס (צרפת) משנת 1521 שנמצאה בכתב יד. יש המייחסים אותה לבן משפחת רש"י (ר' שלמה יצחקי). הקטע המוכר - "שפוך חמתך" - נכנס להגדות בימי הביניים כנראה בימי מסעות הצלב. רמב"ם לא הכיר אותו.

חד גדיא

חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא שווגרא ואכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא כלבא ונשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא חוטרא והפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא נורא ושרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא מנא וכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא תורא ושתה למנא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא השוחט ופשט לתורא, דשתה למנא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא מלאך המות ופשט לשוחט, דפשט לתורא, דשתה למנא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא הקדוש ברוך הוא ופשט למלאך המות, דפשט לשוחט, דפשט לתורא, דשתה למנא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשף לשווגרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

חד גדיא כתוב בארמית עם שגיאות היות ונכתב בגרמניה – ונדפס לראשונה בהגדה - 1590. מי הוא האב? למה דווקא גדי? אולי קשור למדרש הממשיל את ישראל לגדי (שמות רבה ב, ב).

מעשה

ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יקניא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית

הפסח אחר חצות, מטמא את הידיים; הפיגול והנותר, מטמאין את הידיים.

(מתוך המשנה- פסחים י"ט) בקיצור- מי ש"נתקע" עם המנה העיקרית מתבקש להתקדם.

משה ומונותאיזם

תקופת המעבר מאמונה באמון-רע לעבודת גלגל השמי
אתן, המלך אחנתן
(שמו המקורי אמנ-חותפ ה 3, 1390 – 1352 לפניהס).
אפיזודה שנסתיימה כשחתנו השני - תות-אנח-אתן -
שינה את שמו לתות-אנח-אמון והחזיר את האמונה
באמון-רע (מלך האלים, מיזוג של אל לא נודע – אמון-עם
השמש עצמה – סת).

עשר מכות

מצרים בראי

הפנתיאון המצרי:

דם - האל חעפי מזוהה עם

הצפת הנילוס - אל הפריון וכן

האל אוסיריס שסימל התחדשות ותחיה ועל

פי המיתולוגיה המצרית מי הנילוס הם מחזור דמו.

הפיכת מי

הנילוס לדם מופיעים כמטאפורה שלילית (אדום ודם הם צבעי האל רע) בכמה כתבים מצריים (כחשש מצרי).

צפרדע - חקת - בת זוגו של האל חנום, היא שנשפה רוח בחיי האדם (ולכן נתפשת כמגן בשעת לידה),

והיא מוצגת על קמענות בצורת בגוף אדם עם ראש צפרדע.

כינים - קשור באל חפרי = אל השמש הזורחת בבוקר ומצוייר בדמות אדם שעל כתפיו חיפושית במקום

ראש. השם החיפושית (חפרר) נגזר מהפועל "להיברא" והמצרים ראו בה סמל להתהוות הכינים נוצרו מעפר והעפר קשור במיתוס מרכזי לפיו העולם כולו נוצר מגבעת עפר אחת קמאית.

דבר - הבהמות קשורות לפולחן האלים. האלה חתחור נתגלמה בדמות פרה. בכלל שוורים נערצו

במצרים ופולחן שוורים היה מקובל לאל השמש. המלך עצמו משול לשור הבר. בספר המתים המצרי מתואר סיפור על 7 פרות ושוריהן הנקראות לספק חיים למת.

שחין - האלה סחמת הפופולארית (אשה בעלת ראש אריה) אחראית על מניעת המחלות במצרים.

ברד - שם ללעג שלושה אלים: האל סת – אל הרוח והסערה, איסיס- האלה המחייה, ואת האל מין – מגן היבולים.

ארבה - מוזכר בהרבה מאוד כתבים מצריים כחשש ברור. האל מין ואלים נוספים שהיו אחראים על

היבולים החקלאיים

חשך - שלושת האלים הנוגעים לשמש – אמון-רע, אתן והורוס - קשורים בסדר התקין של הופעת

השמש. פפירוס מימי השושלת ה 18: "האל האהוב... אשר יצר מה שמתחת ומה שמעל, המאיר את הארצות וחוצה את השמים בשלווה, מלך מצרים העליונה והתחתונה, רע המנצח".

בכורות - במצרים נודע מיתוס אודות הרג הבכורות בכמה כתבים. בכתבים של אחת הפירמידות (אונס)

משנת 2350 לפניהס נכתב: "אונס ישפוט אותו ששמו נסתר ביום זה של שחיטת הבכורים".

המכות אינן פוסחות על בית המלך ובכך מושם ללעג התפישה המצרית לפיה המלך הוא התגלמות האל עלי אדמות.

נִרְצָה

חֲסִל סִדּוּר

פִּסַּח כְּהִלְכָתוֹ,

כָּכֹל מִשְׁפָּטוֹ

וְחִקָּתוֹ.

כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ

לְסִדֵּר אוֹתוֹ

כֵּן נִזְכָּה

לַעֲשׂוֹתוֹ.

